

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЙ

навчальної дисципліни «Основи логістики та управління ланцюгами поставок»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

**За темою №1 «Вплив логістики на ефективність і
конкурентоспроможність підприємств»**

**м. Харків
2021**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від
31.08.2021 № 1

Розробники: старший викладач циклової комісії економіки та управління,
к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, старший викладач – методист Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

План лекцій:

1. Базова концепція логістики
2. Способи впливу логістики на ефективність бізнесу
3. Модель стратегічного прибутку

Рекомендована література:

Основна:

1. ДСТУ ISO 28001:2017 «Системи управління безпекою для ланцюга постачань. Настанова щодо впровадження ISO 28000» К.: Держспоживстандарт України, 2017. - 18 с.
2. ДСТУ ISO 28004:2017 «Системи управління безпекою ланцюга постачання. Найкраща практика запровадження безпеки ланцюга постачання, оцінка та плани. Вимоги та настанови» - К.: Держспоживстандарт України, 2017.-29 с.
3. Дудар Т.Г., Волошин Р.В., Основи логістики, Центр навчальної літератури, 2012. - 176 с.
4. Економіка логістики. За заг. ред. Є. В. Крикавського, О. А. Похильченко, Навчальний посібник / Є. В. Крикавський, О. А. Похильченко, Н. В. Чернописька, О. С. Костюк, Н. Б. Савіна, С. М. Нікшич, Л. Я. Якимишин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. - 640 с.
5. Забуранна Л.В. Логістичне управління підприємством: сутність та передумови розвитку /Л.В. Забуранна // Сталій розвиток економіки. – 2010. – № 7. – С. 120–123
6. Крикавський Є.В. Логістика і управління ланцюгом поставок / Крикавський Є.В., Похильченко О.А., Фертш М. // Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 514 с.
7. Крикавський Є. Логістика та управління ланцюгами поставок: Навч. посібник / Є.Крикавський, О.А. Похильченко, М. Фертш. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. -844 с.
8. О.Біловодська Логістика. Теорія та практика, Центр навчальної літератури, 2015. - 256 с.
9. Окландер М.А., Логістика: навч. посіб. - навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 346 с.
10. Пономаренко В.С. Логістичний менеджмент: підручник / В.С. Пономаренко, К.М. Таньков, Т.І. Лепейко. - Харків : Інжек, 2010.-440 с.
11. Транспортна логістика. Навчальний посібник. Ігор Смірнов, Тетяна Косарева, видавничий центр навчальної літератури, 2018. 224с.

Допоміжна:

12. Paul A. Myerson. Supply Chain and Logistics Management Made Easy: Methods and Applications for Planning, Operations, Integration, Control and Improvement, and Network Design. Pearson FT Press; 1 edition (April 6, 2015), 353 pages.
13. Логістика: теорія та практика : навч. посібник / В. М. Кислий, О. А. Біловодська, О. М. Олефіренко, О. М. Соляник. К. : ЦУЛ, 2010. 360 с.
14. О. Хромов Логістика, Видавництво – Бурун Книга, 2012 – 224 с.
15. Тюріна Н.М. Логістика: навчальний посібник. / Н. М. Тюріна, І. В. Гой, І. В. Бабій. - Київ: Центр учбової літератури, 2020. - 392с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

16. <http://barhan.poll/ava.ua/marek> – розділ маркетинг і реклама: теорія практичні поради; <http://www.customs.gov.ua> (Державна митна служба України).
17. <http://udc.com.ua/> – проект про бізнес-технології, головні теми: кооперація, системи управління якістю, маркетинг і Internet, дисконтна програма.
18. <http://www.autosystems.com.ua> – інформаційно-пошукова система по підприємствах, фірмах і організаціях, які працюють на ринку України (Маркетинг термінал-2000).
19. <http://www.dssu.gov.ua> (Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики).
20. <http://www.i2.com.ua> – Бібліотека інтелектуальні системи прогнозування: фінанси, валюта, економіка, маркетинг, менеджмент, цінні папери, біржі.
21. <http://www.mr.com.ua> – «Маркетинг і реклама» – український професіональний журнал.
22. <http://www.obriy-marketing.kiev.ua> – маркетинг для ефективного просування на ринку товарів і організацій (Обрій-маркетинг).
23. Європейська логістична асоціація./ Режим доступу <http://www.elalog.org> фінанси, валюта, економіка, маркетинг, менеджмент, цінні папери, біржі.

Текст лекції

1.1 Базова концепція логістики

Логістика є стрімкий розвиток економічної наукою. У зв'язку з цим її термінологія і понятійний апарат постійно уточнюються, доповнюються і наповнюються новим змістом.

У зарубіжній і вітчизняній літературі зустрічаються різні підходи до визначення поняття логістики:

1. Американці:

Логістика - є мистецтво і наука управління, техніки і технічної активності, які передбачають планування, постачання і застосування засобів переміщення для реалізації намічених операцій в ім'я досягнення поставленої мети.

2. Французи:

Логістика - це сукупність різних видів діяльності з метою отримання з найменшими витратами необхідної кількості продукції у встановлений час і в установленому місці, в якому існує конкретна потреба в даній продукції.

3. Німці:

Логістика - це процес планування, реалізації та контролю ефективних і економних з точки зору витрат технологій переміщення та зберігання матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції, а також пов'язаної з ними інформації про постачання товарів від місця виробництва до місця споживання відповідно до вимог клієнтури .

Логістика – це гармонізація інтересів учасників процесу переміщення продукції, форма оптимізації ринкових зв'язків, тобто вдосконалення управління матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними та фінансовими потоками на шляху від первинного джерела сировини до кінцевого споживача готової продукції на основі системного підходу й економічних компромісів для отримання синергичного ефекту.

Мета логістики – оптимізація циклу відтворення шляхом комплексного, орієнтованого на потребу, формування потоку матеріалів і інформації у виробництві й розподілі продукції. *(додаються потоки фінансових ресурсів)*

Існують три групи завдань логістики:

- глобальні
- загальні
- часткові

Глобальні завдання:

- створення комплексних інтегрованих систем матеріальних, інформаційних та інших потоків;
- стратегічне узгодження, планування і контроль за використанням логістичних потужностей сфер виробництва й обігу;
- постійне удосконалення логістичної концепції у межах обраної стратегії в ринковому середовищі;
- досягнення високої системної гнучкості шляхом швидкого реагування на зміни зовнішніх і внутрішніх умов функціонування.

Загальні завдання:

- здійснення наскрізного контролю за потоковими процесами в логістичних системах;
- розробка та удосконалення способів управління матеріальними потоками;
- багатоваріантне прогнозування обсягів виробництва, перевезень, запасів...;
- виявлення незбалансованості між потребами виробництва і можливостями матеріально-технічного забезпечення; потребами у логістичних послугах під час збуту і можливостями логістичної системи;
- стандартизація вимог до якості логістичних послуг та окремих операцій;
- раціональне формування господарських зв'язків;
- виявлення центрів виникнення витрат часу, матеріальних, трудових і грошових ресурсів;
- оптимізація технічної та технологічної структури транспортно-складських комплексів;
- визначення стратегії і технології фізичного переміщення матеріальних ресурсів, напівфабрикатів, готової продукції;
- формалізація актуалізованих (поточних оперативних) логістичних цілей і параметрів функціонування логістичної системи.

Часткові завдання (локальний характер):

- оптимізація запасів усіх видів і на всіх етапах руху товарів;
- максимальне скорочення часу зберігання продукції;
- скорочення часу перевезень;
- швидка реакція на вимоги споживачів;
- підвищення готовності до поставок;
- зниження витрат у всіх ланках логістичного ланцюга;
- раціональний розподіл транспортних засобів;
- гарантування якісного після продажного обслуговування;
- підтримка постійної готовності до прийому, обробки і видачі інформації;
- послідовність і поетапність просування через трансформаційні об'єкти.

Об'єкт вивчення в теорії логістики – є матеріальні і відповідні їм фінансові та інформаційні потоки або їх поєднання, потокові процеси господарко-економічної та іншої діяльності у відтворенні й обігу, що організовуються в потоки.

Предмет вивчення – оптимізація матеріальних і відповідних їм фінансових та інформаційних потоків.

Функції логістики:

- 1 **Системоутворююча** – створення системи управління товарорухом.

- 1 **Інтегруюча** – синхронізація процесів збуту, зберігання і доставки продукції з орієнтацією їх на ринок засобів виробництва і надання посередницьких послуг споживачам.
- 2 **Регулююча** – економія всіх видів ресурсів, скорочення витрат живої й упредметненої праці на стику різних організаційно-економічних рівнів і галузей.
- 3 **Результуюча** – постачання продукції в необхідній кількості, у визначенні часу і місця з заданою якістю, за мінімальних витрат.

Об'єктом вивчення в логістиці є керований потік і породжує його потоковий процес.

Предметом є організаційно-економічні відносини, що виникають у зв'язку з формуванням і забезпеченням руху потоків.

Виділяють три етапи розвитку логістики:

Перший етап (60-ті роки) – характеризується використанням логістичного підходу до управління матеріальними потоками в сфері обігу.

Ключові положення:

- існуючі ніби окремо потоки матеріалів у виробництві, зберіганні і транспортуванні можуть бути взаємопов'язані єдиною системою управління;
- інтеграція окремих функцій фізичного розподілу матеріалів може дати істотний економічний ефект.

Задачі оптимізації фізичного розподілу вирішувалися і раніше. Наприклад, оптимізація частоти і розміру партій, які постачаються, оптимізація розміщення і функціонування складів, оптимізація транспортних маршрутів, графіків і т.п. Однак традиційно ці задачі вирішувалися окремо одна від одної, що не могло забезпечити належного системного ефекту.

Специфіка логістичного підходу полягає в спільному вирішенні задач з управління матеріальними потоками, наприклад, спільне вирішення задач організації роботи складського господарства і пов'язаного з ним транспорту.

На першому етапі розвитку логістики транспорт і склад, раніше пов'язані лише операцією завантаження і розвантаження, здобувають тісні взаємні зв'язки. Вони починають працювати на один економічний результат за єдиним графіком і єдиною узгодженою технологією.

Тара, у якій відправляється вантаж, обирається з врахуванням специфіки транспорту, у свою чергу, характеристики перевезеного вантажу визначають вибір транспорту. Спільно вирішуються й інші задачі з організації транспортно-складського процесу.

Другий етап (80-ті роки) характеризується розширенням інтеграційної основи логістики. Логістика почала охоплювати виробничий процес.

У цей період відбувається:

- швидке зростання вартості фізичного розподілу;
- зростання професіоналізму менеджерів, які здійснюють управління логістичними процесами;
- довгострокове планування у сфері логістики;
- широке використання комп'ютерів для збору інформації та контролю за логістичними процесами;
- централізація фізичного розподілу;
- різке скорочення запасів у матеріалопровідних ланцюгах;
- чітке визначення дійсних витрат розподілу;
- визначення і здійснення заходів для зменшення вартості просування матеріального потоку до кінцевого споживача.

До взаємодії складування і транспортування починає підключатися планування виробництва, що дозволило скоротити запаси, підвищити якість обслуговування покупців за рахунок своєчасного виконання замовлень, поліпшити використання устаткування.

Третій етап належить – сучасний:

- з'являються фундаментальні зміни в організації та управлінні ринковими процесами у всій світовій економіці;
- сучасні комунікаційні технології, які забезпечують швидке проходження матеріальних та інформаційних потоків, дозволяють здійснити моніторинг усіх фаз переміщення продукту від первинного джерела до кінцевого споживача;
- розвиваються галузі, які надають послуги у сфері логістики;
- концепція логістики, ключовим положенням якої є необхідність інтеграції, починає визнаватися більшістю учасників ланцюгів постачання, виробництва і розподілу;
- сукупність матеріалопровідних суб'єктів набуває цілісного характеру.

Базова концепція логістики це система поглядів на раціоналізацію господарської діяльності шляхом оптимізації потокових процесів і формування основ **бізнес-ідеї логістики**.

Базова концепція логістики - це сукупність теорій з різних областей знань, які працюють на рішення економічної задачі, яка полягає в організації руху потоків.

Логістика охоплює всі стадії відтворення - постачання, виробництво товарів і послуг, збут, включаючи транспортування і зберігання - як єдиний процес перетворення предмета праці в продукт праці і розглядає цей процес з позиції руху потоків.

Вона проявляє себе перш за все на рівні підприємства, що керується відповідною бізнес-ідеєю. Однак сучасна логістика передбачає вихід за рамки відтворювального циклу і розширює охоплення до масштабів життєвого циклу товару, що включає в себе, крім стадій відтворення, стадії споживання продукту праці і утилізації.

Основна бізнес-ідея логістики - формування логістичного підходу до управління, з комплексним охопленням процесів, локалізація підприємницької діяльності організаційними рамками підприємства, що пов'язана з економією витрат.

1.2 Способи впливу логістики на ефективність бізнесу

Рішення, пов'язані з управлінням ланцюгами поставок і логістикою, мають велике значення для будь-якого підприємства, оскільки можуть впливати на ефективність бізнесу та підвищення конкурентоспроможності підприємств

Завдяки застосуванню логістичних принципів у господарській діяльності:

- скорочуються транспортні витрати;
- оптимізуються запаси та терміни доставки всіх видів ресурсів;
- знижується собівартість виробництва та реалізації;
- поліпшується рівень сервісу та ін.

Формування логістичних ланцюгів та систем для ведення бізнесу має бути сформовано під час реалізації заходів:

- створення спільних матеріально-транспортних потоків та мереж;
- об'єднання транспортних та складських процесів відповідно до видів діяльності;
- визначення найбільш раціональних та оптимальних маршрутів для всіх учасників.

Реалізація перерахованих вище заходів дасть змогу підприємствам малого бізнесу уніфікувати перевезення за рахунок підбору транспортних засобів залежно від виду та обсягів перевезення, термінів доставки, погодних умов, рівня унікальності вантажу та інших чинників.

Провідні світові логістичні компанії пропонують новітні підходи до вирішенні логістичних завдань:

- blockchain, за допомогою якого логістичні компанії розробляють та впроваджують систему перевезення будьякого виду вантажу за рахунок повного контролю всього ланцюга постачання;
- 3D-візуалізія, котра сприяє знаходженню оптимальних методик завантаження транспортних засобів різними видами вантажів; – застосування роботів та дронів;
- електро- та безпілотний транспорт;
- використання 3D-друку на 3D-принтері замість перевезення товару;

- фулфілмент — виконання всіх логістичних операцій сторонньою логістичною компанією та ін.

Фулфілмент — це процес доставки замовлення, який включає у себе такі етапи:

- приймання товару від постачальника;
- його збереження;
- комплектування, якщо є така потреба;
- пакування;
- безпосередньо сам процес доставки власними силами чи за допомогою інших логістичних операторів;
- залагоджування питань із поверненням та іншими надзвичайними ситуаціями;
- управління фінансовими та інформаційними потоками.

Ринок логістичних операторів України, які надають послуги фулфілмента:

- lettershop-компанії, які тісно співпрацюють з «Укрпоштою» та переважно спеціалізуються на доставці паперово-поліграфічної продукції;
- кур'єрські компанії, які можуть організувати доставку будь-якого товару, але погано співпрацюють з іншими конкурентними службами та не в змозі самостійно комплектувати замовлення;
- 3PL-оператори переважно працюють зі значними обсягами перевезень, ігноруючи малі;
- фулфілмент-підприємства, які виконують усі логістичні операції та навіть, якщо це потрібно клієнту, співпрацюють із конкурентами на ринку логістичних послуг.

Фулфілмент-послуги впроваджуються на ринку логістики за рахунок:

- зниження операційних витрат підприємствами під час здійснення логістичних операцій;
- можливості швидкого освоєння нових місць реалізації товару;
- зниження рівня витрат на логістику;
- зростання рівня масштабності господарської діяльності тощо.

Впливовість логістики на операційні витрати в частині логістичних витрат:

1. Зниження витрат за рахунок усунення непродуктивних операцій:

- область вантажопереробки;
- оптимальна дислокація складських об'єктів;
- усунення видів діяльності та посередників, які не додають цінності для споживачів та інших учасників ланцюгів поставок;
- використання важеля консолідації великих обсягів закупівель для мінімізації транспортних витрат;
- оптимізація використання транспортних засобів по вантажомісткості і пробігу для мінімізації витрат на доставку та інших рішень.

2. Продаж:

- мінімізація випадків дефіциту товарів;
- доведення інформації про запаси і часу, протягом якого споживачі можуть отримати продукт, в масштабах всього бізнесу;
- мінімізація циклів виконання замовлення;
- розробка стратегії обслуговування споживачів, в якій значна роль приділяється логістиці;
- власність або на умовах лізингу;
- ліквідність оборотного капіталу.

3. Активи (інвестиції):

- точне виконання замовлень є гарантією оплати рахунків та отримання грошових коштів;
- скорочення загального часу виконання замовлень у всій системі,
- підвищення точності прогнозів,
- усунення випадків старіння і надмірності запасів, підвищення надійності ланцюгів поставок;
- придбання логістичної інфраструктури (складів, устаткування, транспортних засобів та ін.).

1.3 Модель стратегічного прибутку

Кількісно оцінити вплив логістики на ефективність бізнесу дозволяє модель стратегічної прибутку.

Для визначення фінансового показника використовується прибутковість активів, що розраховується як відношення прибутку до загальної вартості активів.

Чим вищий цей показник, тим краще результати діяльності організації.

Модель впливу логістики на фінансові показники підприємства, що дозволяють підвищити ефективність і конкурентоспроможність

Дана модель дозволяє визначити:

- наскільки зниження або збільшення запасів або довгострокових активів (основних засобів) позначиться на величині і прибутковості активів;
- наскільки ефективна логістика, що забезпечує більш низькі логістичні витрати і що збільшує маржу прибутку. (різниця між ціною і собівартістю)

В основу нових трансформацій логістичних рішень покладено:

- Від функцій до процесів** – націлено на використання ресурсів, а не на створення кінцевого продукту. (Ефективність же будь-якої компанії повинна оцінюватися лише з позицій задоволення потреб покупців за рахунок її рентабельної діяльності, здатність компанії вести ефективну конкурентну боротьбу на ринку);
- Від прибутку до підвищення ефективності** - показники, що характеризують використання матеріалів, обладнання, робочої сили, аналізуються з позиції скорочення витрат, а значить, і збільшення прибутковості в управлінні підприємницькою діяльністю;
- Від товарів до споживачів** - задоволення запитів споживачів. Управління ринками, каналами збуту і покупцями;

- 4. Від запасів до інформації** - пряма інформація про збут в реальному масштабі часу зменшує потребу в прогнозах і знижує витрати на запаси. *(розвиток інформаційних систем управління логістикою швидкого реагування);*
- 5. Від угод до взаємин** - утримання наявних покупців і підвищення їх лояльності важливіше завоювання нових.